
СВЕТЪТ НА ИЛЪН

МИСЛИШ ЛИ, ЧЕ СЪМ ЛУД – попита ме Илън Мъск в края на дългата ни вечеря. Седяхме в изискан морски ресторант в Силициевата долина.

Стигнах пръв на срещата и си поръчах джин с тоник, защото знаех, че Мъск ще закъснее, както винаги. Появи се след около четвърт час, облечен с карирана риза, дизайнерски джинси и кожени обувки. Със своите 185 сантиметра той несъмнено е висок мъж, но всеки, който го познава, може да потвърди, че внушително широките му рамене и солидната му фигура го правят да изглежда дори още по-едър. Човек може да си представи, че Мъск постоянно се възползва от физиката си и се налага като алфа-мъжкар още с влизането си в стаята. Но докато идваше към масата в ресторанта, той всъщност изглеждаше отпуснат и почти муден с леко приведената си глава. Последва кратко ръкостискане и поздрав, а после зае мястото си. Имаше нужда от още няколко минути, преди да се почувства напълно в свои води.

Мъск ме покани на вечеря, за да проведем нещо като преговори. Година и половина по-рано го информирах, че планирам да напиша книга за него, а той от своя страна ме уведоми,

че няма да съдейства. Отказът му, разбира се, ме разочарова, но и ме амбицира да превключа на специалния си режим „напорист репортер“. Щом иска да напиша книгата без него, точно така щях да направя. Имаше достатъчно хора, напуснали компаниите му – *Tesla Motors* и *SpaceX* – които бяха склонни да говорят, а и вече познавах доста от приятелите му. Прекарах месеци наред в непрестанни срещи и интервюта и ето че един ден, когато вече бях разговарял с около двеста души, Мъск ме потърси отново. Обади ми се вкъщи и заяви, че нещата могат да продължат по два сценария: можел или да направи живота ми много труден, или все пак да ми помогне с проекта. Бил склонен да съдейства, ако му дам да прочете книгата, преди да бъде публикувана, както и да добави бележки, където пожелае. Нямало да бърника из текста ми, но искал да има възможност за обяснение, ако сметне, че има фактологична неточност.

Можех да разбера откъде идва това желание. Мъск се стремеше към известен контрол над историята на живота си, а нагласата му на учен го караше да страда истински при вида на фактологични грешки. Откриеше ли такава на вече отпечатана страница, цял живот щеше да се измъчва. Но макар и да разбирах гледната му точка, не можех да му позволя да прочете книгата предварително – по професионални и лични причини, а и от чисто практични съображения. Мъск имаше своя версия на истината, която невинаги съвпадаше с тази, споделяна от всички останали. Освен това беше склонен на твърде многословни отговори дори и на най-простичките въпроси, което създаваше съвсем реална опасност книгата да се сдобие с бележки под линия около тридесет страници. И все пак се уговорихме да вечеряме заедно, да поговорим и да видим докъде ще стигнем.

Започнахме с обсъждане на специалистите по връзки с обществеността. Текущото на PR-ите при Мъск е по-пословично, а *Tesla* тъкмо си търсеше нов шеф на комуникациите. „Кой е най-добрият PR в света?“, попита ме той по своя осо-

бен Мъсков начин. После говорихме за общите ни познати, за Хауърд Хюз и фабриката на *Tesla*. Когато сервитьорът дойде за поръчката, Мъск го попита какво ще му препоръча за нисковъгледхидратната му диета. Спря се на късчета пържен омар, потопени в мастило от сепия. Преговорите още не бяха започнали, а той ставаше все по-бъбрив. Сподели ми един от големите страхове, които му пречат да спи нощем – че съоснователят и изпълнителен директор на Google Лари Пейдж може би планира да построи армия от роботи, надарени с изкуствен интелект и способни да изстребят човечеството. „Наистина се притеснявам за това“, каза Мъск. Не му помагаше особено, че с Пейдж бяха близки приятели, нито усещането, че като цяло той е добър човек, а не някакъв злодей. В известен смисъл точно това беше проблемът – с присъщата си добронамереност Пейдж вярва, че машините винаги ще правят това, което хората им кажат. „Лично аз не съм такъв оптимист. Може неволно да създаде нещо зло“, каза Мъск. Храната дойде и той я погълна бързо на няколко хапки. В отчаян опит да поддържам доброто му настроение и да го предразположа му подадох голямо парче пържола от моята чиния. Планът сработи... за около минута и половина. Месо. Хапка. Няма го.

Отне ми известно време да го отклоня от мрачните разсъждения за изкуствения интелект към по-важните за мен теми. Когато заговорихме за книгата, Мъск започна да опипва почвата с въпроси защо съм решил да пиша за него и какви са истинските ми намерения. Щом удобният момент дойде, се впуснах в речта, която предварително бях измислил и която имаше за цел да убеди Мъск в рамките на четиридесет и пет минути защо трябва да ме остави да се ровя дълбоко в живота му, при това, без да изпълнявам нито едно от условията за контрол, които се опитваше да ми наложи. Обясних му в детайли за ограниченията в обема на бележките под линия, за впечатлението, което щеше да остави, че е маниак на тема контрол и за журналистическите ми принципи, които исках да останат

ненакърнени. За огромна моя изненада Мъск ме прекъсна след две минути и каза просто „Окей“. Едно от качествата, които той смята за най-важни, е решителността. Уважаваше хората, които продължават, въпреки че някой им е казал „не“. Показа се, че десетки журналисти са му предлагали да напишат книга, но аз бях единственият досадник, продължил и след първоначалния отказ. Това, изглежда, му харесваше.

Вечерята продължи с приятен разговор, а Мъск прати нисковъгледхидратната диета по дяволите. Сервитьорът се появи с десерт – огромна жълта скулптура от захарен памук и Мъск се зарови в нея, късайки едри парчета от захарните нишки. Беше решено – щях да получа достъп до директорите в компаниите му, до приятелите и семейството му. Веднъж месечно щяхме да се срещаме за вечеря – колкото дълго беше необходимо. За първи път Мъск допускаше репортер толкова навътре в личния си свят. Два часа и половина след като започнахме, Мъск сложи ръце на масата и понечи да се изправи, а после се спря, впери поглед в мен и ми зададе невероятния въпрос: „Мислиш ли, че съм луд?“. Моментът беше толкова странен, че за кратко останах без думи, докато всички синапси в мозъка ми избухнаха в усилие да разберат дали това е някаква гатанка и ако е така, какъв е правилният отговор. Едва след като прекарах много време с Мъск, осъзнах, че въпросът е насочен по-скоро към него самия, отколкото към мен. Каквото и да бях отговорил, нямаше да има значение. Мъск просто искаше да се увери дали може да ми се има доверие и след преценяващия поглед беше решил. Секунда по-късно стиснахме ръце и той потегли със своя червен седан *Tesla Model S*.

Всеки претендиращ за сериозност материал, посветен на Илън Мъск, трябва да започне от главния офис на *SpaceX* в Хоторн, Калифорния – предградие на Лос Анджелис, разположено на десетина километра от международното летище на Ел Ей. Точно там, от двете страни на стената, преграждаща офиса на Мъск, са закачени два гигантски плаката на Марс. Този от-

ляво показва Марс такъв, какъвто е днес – студена и неплодна червена сфера. Плакатът отдясно показва Марс, покрит с богато залесена земна маса, обградена от океани. Планетата е затоплена и преобразена във вид, подходящ за човечеството. Мъск искрено се опитва да постигне точно това. Превръщането на хората в космически колонизатори е ясно формулираната цел на живота му: „Иска ми се да умра с мисълта, че пред човечеството има светло бъдеще. Ако можем да си осигурим чиста енергия и да станем междупланетарна раса с устойчива цивилизация на друга планета – за да се справим с най-лошия сценарий, в който човешкото съзнание е заличено – тогава... мисля, че ще бъде много хубаво“.

Ако някои от нещата, които Мъск казва или прави, ви звучат абсурдно, то е защото на едно определено ниво те са точно такива. В този случай например асистентката на Мъск току-що му беше подала купичка сладолед с парченца бисквити и захарни пръчици, а той произнесе краткото си слово за спасяването на човечеството с капка разтопен сладолед по долната си устна.

Готовността на Мъск да се захване с невъзможни начинания го е превърнала в нещо като божество в Силициевата долина, където колегите му – главни изпълнителни директори като Пейдж – говорят за него с благоговение, а младите предприемачи полагат всички усилия „да бъдат като Илън“, точно както с години са се опитвали да имитират Стив Джобс. Силициевата долина обаче живее в своя, изкривена версия на реалността. Извън границите ѝ Мъск често изглежда доста противоречива личност. Той е онзи бизнесмен с електрическите коли, слънчевите панели и ракетите, продаващ надежда от врата на врата. Забравете Стив Джобс. Мъск е научнофантастична версия на Ф.Т. Барнъм*, който става изключително богат, възползвайки се от страховете и фобиите на хората. Купете си *Tesla* и забравете поне за малко в какво сме превърнали планетата си.

* Финиъс Тейлър Барнъм е американски шоумен, бизнесмен и актьор, който спечелва състояние, представяйки пред публика изфабрикувани „чудеса и мистификации“. – Б. *np.*

Самият аз дълго поддържах именно тази гледна точка. За мен Мъск беше добронамерен мечтател и почетен член на технологично-утопичния клуб на Силициевата долина. В това малко затворено общество живеят рамо до рамо поклонници на Айн Ранд и инженери абсолютисти, които смятат свръхлогичните си възгледи за света за универсалния Отговор – с главно „О“. Само да им дадем възможност и ще решат всичките ни проблеми. Съвсем скоро ще можем да прехвърляме мозъка си в компютър и техните алгоритми ще се погрижат за всичко. Много от амбициозните им проекти звучат вдъхновяващо, а творенията им – полезни, но техноутопистите понякога наистина стават досадни със способността си да дуднат с часове, без да кажат кой знае какво. Още по-обезкуражаващо е скритото им послание, че хората са несъвършени и цялото човечество е досадно бреме, с което трябва да се справим своевременно. Когато съм присъствал на събития в Силициевата долина с Мъск, помпозните му речи често звучаха като извадени от някакъв техноутопичен учебник. А най-дразнешното е, че компаниите, с които искаше да спаси света, дори не бяха особено успешни.

И все пак в началото на 2012 г. дори цинично настроените наблюдатели, какъвто бях аз, не можеше да не признае постиженията на Мъск. Компаниите му, които доскоро бяха пренебрегвани, постигаха безпрецедентен успех. *SpaceX* изпрати капсула за доставки до Международната космическа станция и успя да я върне невредима на Земята. *Tesla Motors* пусна в продажба *Model S*, красив и изцяло електрически седан, който спря дъха на автомобилната индустрия и удари звучен шамар на Детройт. Тези два успеха издигнаха Мъск до висините на бизнес титан. Преди това само Стив Джобс беше способен на такива постижения в две толкова различни индустрии – пускателски продукт на *Apple* и блокбъстър на *Pixar* в една и съща година. Но за Мъск нещата не свършваха дотук – той беше председател и най-голям акционер в процъфтяващата компа-

ния за слънчева енергия *SolarCity*, която се стремеше към излизане на борсата. Мъск беше успял да постигне най-големия напредък от десетилетия насам в цели три индустрии – космическата, автомобилната и енергийната.

През 2012 г. за първи път реших да разбера що за човек е Мъск и да напиша основен материал за него в *Bloomberg Businessweek*. На този етап от живота му всичко минаваше през вярната му лична асистентка Мери Бет Браун. Тя ме покани да отида в офиса на бизнесмена, който започнах да наричам Мъскландия.

Всеки, който посещава Мъскландия за първи път, сигурно получава същото объркващо чувство. Казват ви да паркирате на „Рокет Роуд“ номер 1 в Хоторн, където е щабквартирата на *SpaceX*. Звучи почти невъзможно, че нещо хубаво може да има офис в Хоторн – безлично предградие на Лос Анджелис, в което порутени къщи се комбинират с порутени магазини и порутени заведения, а в средата са разположени огромни индустриални комплекси, чиито архитекти са били последователи на движението на Скучния правоъгълник. Наистина ли Илън Мъск е забил компанията си сред цялата тази сивота? Нещата започват да придобиват повече смисъл, когато стигнете до ослепително бялата главна сграда на *SpaceX*, с площ от 51 000 кв.м.

Едва след като прекрачих входа, разбрах колко грандиозно е начинанието на Мъск. Той беше построил работеща фабрика за ракети наред Лос Анджелис, фабрика, която не произвеждаше само една ракета, а много – при това от нулата. Пред мен се простираше обширно общо работно пространство. В задната част се виждаха огромни докове за разтоварване, откъдето големи листове метал бяха транспортирани до заваръчни машини, високи колкото двуетажна сграда. От едната страна техници в бели престилки правеха дънни платки, радиооборудване и друга електроника. Друга част от екипа беше в херметически отделена с дебело стъкло стая и конструираше капсулите, които

ракетите трябваше да доставят до космическата станция. Татуирани мъже с кърпи на главата слушаха силно *Van Halen*, докато свързваха снопове от кабели към ракетни двигатели. Завършените ракети бяха наредени една до друга, готови за товарене в камиони. В друга част на сградата още и още ракети чакаха за първия си слой бяла боя. Беше трудно да обхвана с един поглед цялата фабрика. Стотици хора се движеха непрекъснато, местейки най-различни необичайни устройства.

И това беше само сграда номер едно от Мъскландия. *SpaceX* беше купила няколко сгради, използвани преди това за производство на фюзелажа (тялото) на *Boeing 747*. Една от тези постройките е със заоблен таван и прилича на самолетен хангар – това е студиото за дизайн, изследователска и развойна дейност на *Tesla*. Точно там е разработен дизайнът на седана *Model S* и последвалия го джип *Model X*. На паркинга пред студиото има станция за презареждане на *Tesla*, където шофьорите от Лос Анджелис могат да заредят с електричество безплатно. Мястото за зареждане е лесно за намиране – маркира го голям бял рекламен обелиск с червено лого на компанията, поставен в средата на декоративно езеро.

По време на това първо интервю с Мъск в дизайнерското студио започнах малко по малко да разбирам как говори и мисли. Той е уверен, макар и невинаги да го показва ясно. При първа среща Мъск може да ви се стори дори срамежлив и несръчен. Остатъчният му южноафрикански акцент е по-скоро чаровен, а начинът му на говорене – накъсан. Подобно на много други инженери и физици, Мъск често прави паузи, за да открие най-подходящите думи, или се впуска в неясни научни обяснения, без да си прави труда да помага с превод на по-разбираем език – очаква да влезете в тона му. Нищо от това не действа отблъскващо – напротив, Мъск често се шегува и може да бъде наистина обаятелен. Просто над всеки разговор с него тегне усещане за целеустременост и известно напрежение. Мъск никога не увърта (а за да ме допусне до

едно различно, по-дълбоко ниво на своята личност и мислене, бяха необходими повече от тридесет часа интервюта).

Повечето топдиректори са заобиколени от армия асистенти. Мъск обикновено се движи из Мъскландия сам. Той не е типът човек, който се промъква тайно в ресторанта. По-скоро е собственикът на мястото, който го обхожда с авторитет. Докато разговаряхме, той минаваше през основното помещение на дизайнерското студио, разглеждайки проекти и части за прототипи. При всяко спиране към него се стичаха служители, които го затрупваха с информация. Той ги изслушваше внимателно, обмисляше чутото и кимаше, когато е доволен. Хората се отдалечаваха и Мъск се придвижваше към следващата порция информация.

В един момент към нас се приближи шефът на дизайна в *Tesla* Франц фон Холцхаузен, който искаше мнението на Мъск за няколко различни дизайна на гуми и джанти за *Model S*, както и за седалките на *Model X*. Разговаряха кратко, след което отидоха в съседна стая, където търговски представители на висок клас графичен софтуер бяха подготвили демонстрация на нова технология за 3D симулации. Системата щеше да позволи на специалистите от *Tesla* да променят външния вид на виртуален *Model S* и да виждат в големи детайли как сенките и уличните светлини се отразяват от колата. Инженерите много искаха да се сдобият с технологията и се надяваха Мъск да я купи. Търговските представители вложиха цялото си старание, докато звукът от бормашини и гигантски вентилатори на моменти заглушаваше думите им. Мъск, облечен с кожени обувки, дизайнерски джинси и черна тениска – обичайната му работна униформа, сложи чифт 3D очила за демонстрацията и не остана особено впечатлен от нея. Каза им, че ще си помисли, и се насочи към източника на най-силния шум – работилница в дъното на дизайнерското студио, където инженерите на *Tesla* строяха скеле за 9-метровите декоративни кули, разположени на станциите за зареждане. „Това тук изглежда, все

едно може да издържи ураган от пета категория. Хайде да го направим малко по-тънко“, каза им Мъск.

Двамата се качихме в неговия черен *Model S* и се върнахме в главната сграда на *SpaceX*. „Мисля, че има твърде много умни хора, които се посвещават на финансите, правото и интернет. Това е част от причината да не се случват чак толкова иновации“, каза ми той по пътя.

МЪСКЛАНДИЯ БЕШЕ ОТКРОВЕНИЕ

Дойдох в Силициевата долина през 2000 г. и се озовах в „Тендърлойн“, квартал на Сан Франциско – онази част на града, която местните биха ви посъветвали да избягвате. Без да търсите дълго, можете да видите човек, който сваля панталоните си, за да се изходи между паркираните коли, или някой побъркан тип, който отново и отново си удря главата в навеса на автобусна спирка. В местните занемарени барове, близо до стриптийз клубовете, травеститите флиртуват с любопитни бизнесмени, а пияниците заспиват по ъглите и се подмокрят като част от мързеливия си неделен ритуал. Това е западналата част на Сан Франциско, където могат да те нападнат, но по стечение на обстоятелствата се оказва идеална да наблюдавам края на дотком балона.

Историята на Сан Франциско открай време е свързана с алчността. Градът израства благодарение на златната треска и жаждата му за живот не се спира дори пред сполетялото го катастрофално земетресение. Ритъмът на мястото постоянно редува периоди на икономически бум, последвани от също толкова резки спадове. А през 2000 г. Сан Франциско беше подвластен на най-големия бум в историята и обхванат от не-надмината лакомия. Беше чудесно да си част от масовата лудост, фантазията, на която цялото население се беше отдало – стремежът към бързо забогатяване чрез интернет. Енергийните импулси от тази споделена илюзия бяха почти осезаеми и